

Een romantisch orgel met neo-barokke trekken

Op 13 augustus 1931 ondertekende het toenmalige Kerkbestuur en de orgelbouwer Pels uit Alkmaar het contract voor de bouw van het grote orgel in de Petrus en Pauluskerk. De aanneemsom bedroeg 9600 gulden.

Woensdagmiddag 6 januari 1932 werd het orgel ingezegend en met een plechtig lof officieel in gebruik genomen. Daarna werd de viering afgesloten met een feestelijk orgelconcert.

Het toen in gebruik genomen orgel had een pneumatische tractuur, dat wil zeggen dat door middel van luchtdruk door kleine loden buisjes vanaf de speeltafel klepjes onder de pijpen werden geopend. De gezamenlijke lengte van deze buisjes was circa 5000 meter. Het orgel telde toen 25 sprekende registers (rij pijpen van een bepaalde klank) verdeeld over twee manualen (handklavieren) en een pedaal.

Aanvankelijk had het orgel een romantisch- symfonisch klankkarakter dat aansloot bij de hoogromantiek van de Franse school. Een bekende componist uit deze school is Charles Marie Widor, die onder andere een aantal orgelsymfoniën componeerde.

Bij deze orgels zijn alle klankgroepen van het symfonieorkest vertegenwoordigd met uitzondering van het slagwerk. Zo onderscheiden we in dit orgel strijkers, fluiten, een hobo, een trompet en fagot.

Na de tweede wereldoorlog kregen organisten en orgelbouwers weer belangstelling voor de muziek en de klank van de orgels uit de tijd van de Barok, de tijd van Johan Sebastiaan Bach. Hieruit ontstond de zgn. neo-barokke orgelschool, met als een van de grondleggers Dr. Albert Schweitzer. Als gevolg daarvan werd de klank van het orgel in die periode gewijzigd.

Het fors klinkende register Octaaf verhuisde van Manuaal I naar Manuaal II.

Op Manuaal I werd een nog krachtiger Octaaf geplaatst. Ook werd de klank van het register Mixtuur op Manuaal I met een extra rij pijpen versterkt.

Het uiterst bescheiden klinkende register Dolce, op Manuaal II, werd vervangen door een duidelijk aanwezige Cymbel. De Quintadeen op dit Manuaal werd eveneens verwijderd en vervangen door een Sesquialter.

De pneumatische tractuur voldeed begin 1970 niet meer aan de eisen van die tijd.

Ze werd vervangen door elektromechanische apparatuur waardoor de klepjes onder de pijpen door een klein electromagneetje geopend worden.

In 1988 werd een zacht klinkend Bourdon register geplaatst. Hierdoor kwam het aantal pijpen van het orgel op circa 1600 stuks.

In 1977 is voor het laatst groot onderhoud van het geheel gepleegd. Meestal is groot onderhoud aan een orgel een keer in de dertig jaar nodig. Het was dus de hoogste tijd om dat te laten doen.

Door een genereus legaat voor het orgel (in 2014) is het Kerkbestuur in de gelegenheid om het onderhoud nu ook uit te laten voeren.

Zo kreeg Orgelbouw Alkmaar op 1 mei 2014 van het Kerkbestuur de opdracht voor het groot onderhoud.

Van de onderstaande werkzaamheden, die zijn opgedeeld in vijf delen, zijn de eerste drie delen reeds gereed.

1. De grote magazijnbalg is weer luchtdicht gemaakt, hiervoor is onder andere 25 m³ soepel leer gebruikt van 6 centimeter breed.
2. De circa 1750 leren balgjes, die uiteindelijk de klepjes onder de pijpen openen, zijn vervangen door nieuwe exemplaren.
3. Circa 1600 pijpen en pijpjes zijn in- en uitwendig schoongemaakt en opnieuw gestemd. Ook is de verlichting ten behoeve van het zangkoor vernieuwd.
4. Op 5 januari is een begin gemaakt met het vierde gedeelte van het werk. De elektromechanische apparatuur van de speeltafel wordt vervangen door digitale speeltafelapparatuur en ook de bedrading van de speeltafel naar het orgel wordt geheel vervangen. Deze speeltafelapparatuur is geleverd door de Duitse orgelonderdelen leverancier August Laukhuff uit Weikersheim en is reeds in de speeltafel opgesteld. Alle solderingen van de nieuwe bedrading in het orgel, circa 350 stuks zijn eveneens al gemaakt. De komende weken zal de bedrading op de speeltafelapparatuur worden aangesloten en getest.
5. De verflaag van de zinken frontpijpen, in 1931 aangebracht, was al op vele plaatsen verpoederd en vergeeld. Tijdens werk het aan de speeltafelapparatuur zijn alle zinken frontpijpen uit het orgel gehaald. De grootste pijp heeft wel een lengte van circa vijf en halve meter. Dankzij de inzet van vrijwilligers konden deze pijpen rechtstreeks uit het orgel via de koortribune in de kerk komen. Voor het spuiten van de grootste pijpen was een tijdelijke spuitcabine onder de koortribune geformeerd. De kleinere pijpen zijn in de spuiterij van een nieuwe verflaag voorzien.
6. De eikenhouten orgelkast is opnieuw in de was gezet.

Medio maart zal het orgel weer geheel in zijn oude luister zijn hersteld, waarbij het klankkarakter is behouden.

Zo kan het orgel weer vele jaren mee en kan ook de komende generatie van zijn mooie klanken genieten.

Februari 2015
Hans Martin
Orgelbouw Alkmaar